

DZIAŁALNOŚĆ NAUKOWA BIBLIOTEKI UMCS 1962-1966.

(Zarys chronologiczny. Część 2)

W "Biuletynie" Biblioteki UMCS 1962 (nr 1 s.V-XI) przedstawiono dorobek bibliotekarzy w okresie 15 lat począwszy od 1947 r. Niniejszy szkic obejmuje następne lata z uzupełnieniami do 1962 r. W tym roku Biblioteka wydała Dodatek nr 2 "Biuletynu" z pracą S. Wojciechowskiej o: Zaginioną księgą oficjała lubelskiego z XV w., ss. 31. Są to odtworzone zapiski sądu duchownego z lat 1423 - 1450, opis zewnętrzny rękopisu oraz wykaz miejscowości wymienionych w tekście.

W ciągu ostatniego pięciolecia podejmowano tematy zasadniczo z trzech dziedzin: z historii książki i bibliotek, z bibliografii, z historii Lublina i regionu lubelskiego. Z tych wszystkich trzy są zespołowe, pozostałe - indywidualne. Spośród zakończonych nie wszystkie opublikowano; niektóre postępują powoli naprzód, pewna zaś ilość została odłożona na później lub w ogóle odpadła.

Historia książki i bibliotek

Długofalową pracą zespołową było przygotowanie 78 biogramów do "Słownika biograficznego pracowników książki polskiej". W dalszym przeglądzie uwzględniono nazwiska z Zeszytu próbnego "Słownika" wyd. w 1958 r., gdyż pierwotne teksty przeredagowano.

W 1962 r. Batorska opracowała 1 - Macieja Bayera; Zdzisław Dobrzański 3 - Jana Cotty'ego, Jacques Charles Gressera, Jana Jaworskiego; S. Fedorko 3 - Kornela Ujejskiego, Zdzisława Budziszewskiego, Witolda Cholewińskiego; B. Flanczewska 2 - Władysława Jana Kossakowskiego, ks. Ludwika Zalewskiego; Wanda Małek 1 - Kajetana Morykoniego; Jadwiga Olczak 1 - Mariannę Wysocką; Tadeusz Smółka 3 - Jana Fajfery, Tomasza Wąsa, Adama Wąsowicza; S. Wojciechowska 4 - Kazimierza Wielkiego, Mikołaja z Jadownik, Adama Półtawskiego, Salomeę (księżnę).

W 1963 r. przygotowali biogramy: M. Adrianek 7 - Kazimierza Chechłowskiego, Aleksandra Jelskiego, Henryka Natansona, Filipa Sulimierskiego, Henryka Insadowskiego, Stanisława Ptaszyckiego, Jana Hempła;

T. B a t o r s k a 5 - Juliana Kazimierza Bayera, Mikołaja Hebanowskiego, Henryka Jana Łubieńskiego, Bernata Wirowskiego, Józefa Żochowskiego; Maria B o w n i k 1 - Józefa Polakowskiego; Z. D o b r z a ń s k i 5 - Stanisława Piotra Niemirę, Emila Skińskiego, Zygmunta Szteblera, Jana Karola Kowalewskiego, Saturnina Józefa Sikorskiego; S. F e d o r k o 1 - Władysława Banacha; Teresa G a w o r c z y k 3 - Joannę Pruską, Jana Karola Pruskiego, Walentego Mierzejewskiego; M. G r a b o w s k a - W i l c z y ń s k a 2 - Michalinę Kossakowską, Józefa Kossakowskiego; S. P a w e l e o 3 - Feliksa Bernatowicza, Alfreda Biesiadeckiego, Henryka Wiercieńskiego; T. S m o ż k a 4 - Kazimierza Lewickiego, Zygmunta Klukowskiego, Henryka Rosińskiego, Jana Smożkę; S. W o j c i e c h o w s k i 15 - Włodziemierza Czetwertyńskiego, Leona Dembowski, Pawła Etingera, Michała Gutfelda, Szabę Gutfelda, Zygmunta Krankowskiego, Kajetana Kraszewskiego, Leonarda Lepszego, Aleksandra Patkowskiego, Jana Płatka, Franciszka Raczkowskiego, Ludomira Sawickiego, Hilarego Zwerdlinga, Ozjasza Zukerkandla, Wilhelma Zukerkandla.

W 1964 r. ukończono następujące życiorysy; M. A d r i a n e k 7 - Michała Frühlinga, Jana i Józefa Jeżyńskiego, Kleisingerów, Kazimierza Szczepańskiego, Stanisława Streibla, Stanisława Kucharskiego; M. G r a b o w s k a - W i l c z y ń s k a 3 - Franciszka Czerwińskiego, Antoniego Zaleskiego, Ludwika Polaka; T. S m o ż k a 1 - Ignacę Zawiszewskiego; S. W o j c i e c z o w s k i 2 - Janinę Komornicką, Antoniego Kwiatkowskiego.

W 1963/64 r. dziewięć z wymienionych życiorysów w skróconej wersji wysłano do "Encyklopedii Wiedzy o Książce" do Wrocławia (są to nazwiska podkreślone w tekście: Adrianek - 3, Flanczewska - 1, Gaworczyk - 2, Grabowska - Wilczyńska - 3).

W 1965 i 1966 r. M. A d r i a n e k, kierownik zespołu lubelskiego oraz S. W o j c i e c h o w s k i brali udział w ogólnych pracach redakcyjnych "Słownika biograficznego".

Do omawianej dziedziny zaliczyć trzeba sześć artykułów napisanych na podstawie materiałów zebranych do "Słownika". Są to: S. F e d o r k o: Kartka z lubelskiego księgarstwa. Witold i Jadwiga Cholewińscy 1913 - 1950. - Biul. (B-ki UMCS) 1962 nr 4 s. VI-XI; M. G r a b o w s k a: Z przeszłości drukarstwa lubelskiego (o drukarni Kossakowskich). - Biul.

(B-ki UMCS) 1962 nr 4 s. V-VI; S. Wojciechowski: Zukerkandlowie. - Księgarz 1965 nr 3 s. 47-50. M. Adrianek: Biblioteka Gimnazjum Lubelskiego 1810-1840 (maszynopis ss. 15); jest to fragment szerszego tematu "Z dziejów książki lubelskiej do XIX w."; B. Flanozewska: streszczenie przygotowywanego artykułu pt. ks. Ludwik Zalewski - lubelski bibliofil; S. Wojciechowski: Leopold Zgodziński, zesłaniec z 1863 r. i jego biblioteka, maszynopis ss.13

Z tematyką biblioteczną wiązą się również następujące artykuły: T. Smółka: Działalność dydaktyczna i naukowa Biblioteki UMCS w Lublinie (1958-1962). - Rocznik bibliot. 1963 z. 1/2 s.232-236; T. Smółka: Sprawozdanie Biblioteki za rok akad. 1962/63 (streszcz.). - Biul.

(B-ki UMCS) 1963 nr 3/4 s. V-XI; H. Sobieszczńska: Biblioteka UMCS. - Bibliotekarz lubel. 1963 nr 1/2 s. 21-24, fot.

Przyczynkiem do historii Biblioteki UMCS jest opublikowany S. Fedorko "Informator dla czytelników, 3 wyd., Lublin 1963 8° ss. 45, ilustr.

Żałować wypada, że nie utrwalono w drukowanym katalogu materiałów wystawy otwartej 22 stycznia 1963 r. w stuletnią rocznicę Powstania Styczniowego (zob. Wystawa "Powstanie Styczniowe w Lubelskiem i na Podlasiu". - Biul. B-ki UMCS 1963 nr 1/2 s. VI-VII).

W 1964 r. ukazały się artykuły: M. Jasienowicz: "W dwudziestolecie Biblioteki Głównej UMCS w Lublinie" - Biul. (B-ki UMCS) nr 3/4 s. V-VIII oraz A. Iskrzyckiego: Wystawa "164 Dni Polski Lubelskiej". - Biul. (B-ki UMCS) nr 1/2 s. V-VI.

W 1965 r. zaplanowano pracę zespołową pod red. T. Smółki i M. Jasienowicza pt. "Materiały do historii Biblioteki Głównej UMCS 1944-1969; przedstawi ona początki i rozwój Biblioteki w pierwszym 25-leciu - w szczególnie trudnych warunkach personalnych i lokalowych. Jednym z rozdziałów do tych "Materiałów" mogłaby być wydana w 1966 r. praca M. Adrianek pt. "Problemy organizacyjne bibliotek zakładowych Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie", Lublin, Biblioteka UMCS 4° ss. 32, wykazy, powiel. Informacji o czasopiśmie bibliotecznym dostarcza zestawienie M. Jasienowicza, opublikowane w Biuletynie (Biblioteki UMCS) 1966 druk. 1967 nr 1/2 s. 51-91 nt. Czasopisma zagraniczne (bez krajów socjalistycznych) prenumerowane przez Bibliotekę Główną w roku 1966.

S. P a w e l e o interesuje się zagadnieniami związanymi z techniką biblioteczną: z katalogowaniem i alfabetycznym szeregowaniem kart; prawie gotowy jest do druku artykuł "O prawidłowej konstrukcji pewnego typu hasła tytułowego".

Ogółem z historii książki i bibliotek opublikowano 13 prac gotowych lub prawie gotowych do druku jest 5, w trakcie opracowania 2.

Bibliografia

W okresie objętym niniejszym zarysem kontynuowano przede wszystkim dokumentację zbiorów własnych lub innych bibliotek oraz dorobku naukowego Uniwersytetu, zajmowano się również dziedzinami specjalnymi, a mianowicie: logopedią, chromatografią, spektrometrią masową i literaturą.

Stale ukazuje się - choć z pewnym opóźnieniem - "Biuletyn" Biblioteki UMCS pod red. H. S o b i e s z c z a ń s k i e j; podaje on nabytki zagraniczne w układzie działowym; poprzedza je zazwyczaj rozdział "Z kroniki B-ki" oraz artykuły pracowników na różne tematy, np. H. S o b i e s z c z a ń s k i e j streszczenie rękopisu Kazimierza Juszczańskiego, byłego redaktora wydawnictwa "Lamus", pt. "Z historii ruchu wydawniczego. Wydawnictwo "Lamus" w Lublinie". - Biul. (B-ki UMCS) 1962 nr 3 s. V-VIII. Inne większe artykuły wymieniono na początku zarysu w "historii książki i bibliotek".

W 1963 r. H. S o b i e s z c z a ń s k a zakończyła "Linnea- na w bibliotekach polskich"; wykazują one w układzie działowo - chronologicznym zbiory do 1959 r. (poz. 521 łącznie z odsyłaczami oznaczonymi gwiazdką, maszynopis ss. 236 + 42). Poszczególne pozycje są zaopatrzone w sigła biblioteczne, ciekawsze odnotowane. Korzystanie ułatwia indeks nazwisk, haseł rzeczowych i tytułów. Bibliografię recenzował w 1964 r. doc. Ksawery Świerkowski.

W tym roku podjęto zamiar kontynuowania "Katalogu centralnego wydawnictw ciągłych w Bibliotece Głównej UMCS i w bibliotekach zakładowych (1951-1963)", "Będzie to następna część wydanego wcześniej "Wykazu ..." P a n a s a i M a r g u l a za poprzednie lata. Nowy zespół - M. J a s i e n o - w i c z, M. A d r i a n e k, J. O l c z a k, T. B a t o r s k a - prowadzi pracę nad tym katalogiem w oparciu o materiały Oddziału Bibliotek Zakładowych; dotychczas sporządzono kartotekę bibliotek 13 Katedr.

W następnym 1964 r. Z. Dobrzański opracował dla uczestników kursów teatralnych w Wojewódzkim Domu Kultury na Zamku adnotowaną "Bibliografię prac poświęconych kulturze żywego słowa", Lublin ss. 15, powiel. Wybór - 67 pozycji - uwzględnia krajowe książki i artykuły z czasopism z lat 1904-1963.

W tym samym roku S. Fedorko przekazała do Biura Wydawnictw UMCS drugą część monografii bibliograficznej "Annales UMCS t. 11-15" dziewięciu sekcji w układzie systematycznym z indeksem autorskim i przedmiotowym (poz. 607, maszynopis ss. 262). Ze względu na trudności z papierem i decyzją MSW postanowiono włączyć do Bibliografii 45 następnych tomów tak, by obejmowała drugie dziesięciolecie wydawnictwa. Do 1966 r. zbibliografowano dalsze 32 tomy.

W 1965 r. przy wydatnej współpracy Z. Dobrzańskiego z Katedrą Języka Polskiego UMCS wyszła z druku pionierska na terenie kraju praca: Kaczmarek Leon, Dobrzański Zdzisław, Kania Józef: Polska bibliografia logopedyczna, Lublin Wydawn. Lubel. 8° ss. 132, 4 nrb. Zebrane pozycje 1021 - to publikacje krajowe i zagraniczne polskich autorów od pierwszej połowy 19 wieku do roku 1960. Zgrupowane w 11 działkach (wraz z recenzjami, omówieniami i wzmiankami) ilustrują następujące zagadnienia: generalia, fonetyka i fonologia, ośrodki mowy, mowa dziecka, patologia mowy, głos, opieka nad mową dziecka, zaburzenia w czytaniu i pisaniu, kultura żywego słowa, porozumiewanie się głuchych i głuchoniemych. Zwięzłe adnotacje orientują, czy pozycja może być przydatna dla pedagoga i lekarza interesującego się wadami wymowy czy oświatowca, zajmującego się kulturą żywego słowa. Poszukiwania ułatwia indeks autorów. Z. Dobrzański prowadzi dalej kontynuację bibliografii logopedycznej.

W 1965 r. R. Schreiter ukończyła rozpoczęty w 1963 r. "Wykaz publikacji pracowników naukowych Wydz. Mat. Fiz. Chem. UMCS ogłoszonych w l. 1955-1964". Zestawienie dorobku (774 poz.) poprzedza historia katedr. Materiał bibliograficzny ułożono wg katedr, w obrębie których wyróżniono 6 grup prac (A - nauk.-badawcze, B - referaty, komunikaty nauk., tłumaczenia i recenzje, C - monografie, podręczniki, skrypty, D - patenty, E - artykuły dot. organizacji i metod nauczania, F - artykuły popularyzacyjne); w poszczególnych grupach zachowano chronologię, a w obrębie jednego roku kolejność alfabetyczną. W 1966 r. złożono "Wykaz" w Biurze Wydawnictw UMCS, które sfinansuje koszt publikacji.

W tym samym 1965 roku poza planem B. Flanczewska zaczęła gromadzić - równoległe z katalogowaniem starodruków - kartotekę księgozbioru Erdmanna Petriego z Żarów, interesując się zarówno właścicielem jak i losami jego księgozbioru (ok. 1200 poz.).

Elżbieta Zamorowska - również poza planem - przygotowuje od 1965 r. Bibliografię zawartości "Kamery 1952-1964", w porozumieniu z Marią Bechzyc-Rudnicką, b. redaktorem naczelnym tego lubelskiego społeczno-literackiego czasopisma.

W kolejnym 1966 roku można zarejestrować tylko kontynuacje dawniejszych lub ostatnio zasygnalizowanych tematów. I tak: S. Fedorko kończy zbieranie materiałów bibliograficznych do "Historii UMCS 1944-1964" na podstawie czasopism krajowych. Celem utrwalenia dorobku naukowego Uczelni, opublikowanego poza Annales UMCS, w l. 1955-1964, S. Fedorko gromadzi kartotekę prac Wydz. Prawa i Wydz. Humanistycznego do kolejnych części "Historii Uniwersytetu". Wspomnieć tu wypada, że zainicjowaną przez S. Fedorko w 1966 r. kartotekę pracowników UMCS w pierwszym dwudziestolecu Uniwersytetu - prowadziły Joanna Miketta i Izolda Kęsik. Rozpisano nazwiska według Spisów wykładów, następnie porównano kartotekę z aktami Oddziałów Kadr i Archiwami UMCS, AM i WSR. Ukończenie kartoteki przewiduje się w 1967 roku; ułatwi ona prowadzenie dokumentacji dorobku naukowego jak również informację dotyczącą kadr Uczelni.

R. Schreiter wraz z prof. dr A. Waksmundzkim uzupełnia pozycjami z lat 1963 - 1964 doprowadzoną do maszynopisu "Bibliografię chromatografii polskiej 1955-1962".

Oprócz tego R. Schreiter robi poszukiwania bibliograficzne w czasopismach krajowych do "Bibliografii spektrometrii mas i elektromagnetycznej separacji izotopów" za lata 1960-1965, konsultując się na bieżąco z prof. dr W. Żukiem.

B. Flanczewska - poza planem - w związku z wygłoszonym w 1966 r. referatem na szkoleniu - opracowuje katalog centralny Lublińianów XVI w. - XVIII w.; zebrała z Estreichera kartotekę - 215 poz. z XVI i XVII w. oraz nawiązała kontakt z kilkoma bibliotekami, które przygotowują materiał do tej pracy.

Reasumując - w omawianym czasie opublikowano 3 prace (w tym w jednej współautorstwo), w maszynopisie są 4, w opracowaniu 9 (bądź kontynuacje bądź nowe).

Historia Lublina i regionu lubelskiego

W tej grupie tematycznej zanotować trzeba trzy nazwiska. Przede wszystkim S. Wojciechowski, który zgodnie ze swoimi zainteresowaniami opublikował osiem prac (z tego 7 poza planem): Lubelszczyzna dawniej i dziś. - Wychowanie w Przedszkolu 1964 nr 6 s. 248-251, fot.; Położenie i rozwój przestrzenny miasta (Lublina). W: Dzieje Lublina. Próba syntezy. Lublin 1965 Wydawn. Lubel. 3° T.1 s. 11-23. 2 mapki; Przewodnik - Lublin 1966, S. Wojciechowski redaktor i autor rozdziału pt. Historia miasta s. 11-39; Potrzebna współpraca architektów z historykami. Dyskusja o Starym Mieście. - Kurier Lubelski 1966 nr 65: 18,19 III s. 2; toż przedruk pt. "O starym Lublinie". - Życie Warszawy Ser. AC 1966 nr 70: 23 III s.5; W obronie czci Józefa Czechowicza. - Kamena 1966 nr 9 s. 8 i 11; Efraim Mandelbaum, nieznany malarz lubelski. W: Malarstwo Efraima Mandelbauma (Katalog wystawy zorganizowanej przez Stow. Kult. Żydów i Biuro Wystaw Artystycznych w Lublinie), Lublin 1966 s. 5-10; Prace nieznanego malarza Mandla z Lublina. - Kurier lubel. 1966 nr 139: 15.VI s. 4; Województwo Lubelskie w drugiej połowie XVI wieku. Atlas historyczny Polski. Mapy szczegółowe XVI w. (Cz. 3). Oprac. S. Wojciechowski, red. W. Pałucki Warszawa 1966 PAN ss. 45, 1 nlb., mapa skł. 1.

A. Iskrycki finalizuje redagowanie rozpoczętej w 1962 r. pracy doktorskiej pod kierunkiem Kat. Historii Oświaty i Wychowania UMCS pt. "Życie umysłowe Lublina w l. 1809-1865;

B. Flanczewska przygotowała do "Kameny" artykuł biograficzny o swoim zmarłym niedawno ojcu pt. "Pedagog z prawdziwego zdarzenia. Stanisław Horyszewski 15 VI 1879-- 11 II 1966". (poza planem).

Z Lublinem i z regionem lubelskim wiąże się również szereg tytułów podanych wcześniej w "Historii książki i bibliotek" oraz w "Bibliografii"

(Adrianek, Batorska, Bownik, Fedorko, Flanczewska, Gaworczyk, Grabowska-Wilczyńska, Jasienowicz, Małek, Olczak, Pawelec, Schreiter, Smółka, Sobieszczkańska, Wojciechowski).

Dla dopełnienia obrazu osiągnięć trzeba wymienić drobne artykuły powstałe z indywidualnych zainteresowań jedno- lub wielokierunkowych. I tak: Z.

Dobrzański - 3: Polska bibliografia logopedyczna (krótka notatka

informacyjna). - Logopedia 1961 z. 2 s. 46; Walka o poprawną wymowę (rec. 3 z. Logopedii). - Głos Naucożywielski 1962 nr 32 s. 3; Spis treści "Logopedii" nr 1-5 (wraz z indeksem nazwisk). - Logopedia 1965 z. 6 s. 131-134.

S. W o j c i e c h o w s k i - 2: O niektórych datach historycznych na znaczkach PRL. - Filatelista 1964 nr 14 s. 301-302; Listy Sienkiewicza do Matki - Kamena 1965 nr 17 s. 1, 13.

Na zakończenie drobiazgowego wyszczególnienia wypada zarejestrować tytuły, które odłożono na później oraz wykreślono z planu.

B. F l a n c z e w s k a przygotowując inne tematy odłożyła na razie "Księgarstwo na Lubelszczyźnie w XVII-XIX w."

Elżbieta K w a ś n i e w s k a - w porozumieniu z prof. dr A. Paszewskim - zaojęła gromadzić materiały do "Historii botaniki w Polsce 1945-1961"; odeszła 1.VII.1962 r. z Biblioteki, nikt ponownie nie podjął tego problemu.

S. M a k o w i e c k i badał wpływ wysokich temperatur na zarodniki główni prosa "sphaelotheca panici miliacei"; eksperymentu nie zakończył wskutek długotrwałej choroby i przejścia na emeryturę od dnia 1.VIII.1966 r.

Z. S a d u r s k a , wraz z przeniesieniem się 1.IX.1962 r. do Instytutu Historii PAN do Warszawy, przerwała zbieranie materiału do "Historii PSL Wyzwolenie na Lubelszczyźnie 1918-1926" (w planie na 1962 r.).

S. W o j c i e c h o w s k i, wskutek zainteresowania się innymi zagadnieniami, tylko częściowo opracował figurującą w planie od 1959 r. pracę "Biblioteki podworskie w województwie lubelskim"; na później odłożył również temat z 1964 r.: "Książka w dziełach mistrzów plastyki w XIV-XVI w. (miało to być omówienie kształtu, wyglądu książki w obrazach i rzeźbach celniejszych mistrzów plastyki); nie rozpoczął tematu "Polonica Lubliniana w zbiorze ekslibrysów Pawła Ettingera" (w planie od 1964 r.), gdyż opracowanie go uzależnione jest od wyjazdu do Moskwy.

Lata 1962-1966 przyniosły w dalszym ciągu skromne wyniki w zakresie prac naukowych: 29 pozycji drukowanych bądź powielanych (w tym w jednej tylko współautorstwo), 10 gotowych lub prawie gotowych do druku, 13 w opracowaniu. Przyczyniły się do tego trudne od lat warunki lokalowe i duże zaangażowanie pracowników w codziennej usługowości. Spośród bibliotekarzy zajmowało się w mniejszym lub większym stopniu tymi pracami 19 osób.

Czynnikiem hamującym są również ograniczenia w możliwościach drukowania. Nie zachęca do żmudnych trudów bibliograficznych konieczność rozszerzenia zakre-

su chronologicznego gotowych już maszynopisów. Stąd powolne tempo tych prac. Nie należy przypuszczać, że w najbliższych latach sytuacja zmieni się na lepsze. Raczej przeciwnie: przeprowadzka do nowego gmachu i rozwiązywanie wielu w tym czasie problemów stworzy nowe trudności.

Intensywniejsza działalność naukowa rozwinąć się może po zorganizowaniu Biblioteki w zmienionych, dobrych warunkach. Wtedy oprócz drobnych tematów o przyczynkarskim charakterze ukazać się - być może - opracowania bardziej syntetyczne.

Stefania Fedorko